

Asia: VN/1531/2024

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (alkoholijuoman toimittaminen, etämyynti ja markkinointi)**

### **Lausunnonantajan lausunto**

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) lausunto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) vastustaa lakiesitystä ja pitää sitä erityisen ongelmallisena lasten hyvinvoinnin ja lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta. MLL totesi aiemmassa lausunnossaan alkoholilain uudistukseen liittyen, ja toistaa asian myös tässä lausunnossa, että ehdotetuilla alkoholijuomien verkkokaupan ja kotitoimitusten mahdollistamisella on runsaasti lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia. Nämä vaikutukset kohdistuvat erityisesti heikommassa asemassa oleviin lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin. Niitä tuodaan esille laajasti esitysluonnoksen osiossa ”Vaikutukset lapsiin ja nuoriin”, kuten tuotiin jo aiemmin hallituksen esityksessäkin, mutta niillä ei ole vaikutusta itse säännösehdoiksiin. MLL korostaa, että asiaa ei voida tarkastella ainoastaan alkoholin kokonaiskulutuksena vaan iso ongelma on, että esityksen haittavaikutukset kohdistuvat erityisesti tietyille ryhmälle jo nyt runsaasti alkoholia käyttävistä henkilöistä sekä heidän perheilleen.

Lausuntopyynnön vastausohjeissa todetaan, että koska esitys perustuu pitkälti hallituksen esitykseen HE 173/2024 vp, lausunnoissa pyydetään ottamaan kantaa erityisesti muutettuihin ja uusiin kohtiin. Muilta osin lausunnoissa pyydettiin viittaamaan aiemmasta hallituksen esityksen luonnoksesta mahdollisesti annettuihin lausuntoihin. MLL viittaa tässä yhteydessä 29.8.2024 antamaansa lausuntoon <https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/mln-lausunto-hallituksen-esitykseksi-eduskunnalle-laiksi-alkoholilain-muuttamisesta/> Lausunnossa esille nostetut huomiot pätevät pääsääntöisesti myös tämän esitysluonnoksen osalta.

MLL toteaa, että alkoholilain uudistus on lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen osalta muuttunut pelkästään huonompaan suuntaan, eivätkä esitysluonnoksen ehdotukset lapsen oikeuksien näkökulmasta ole kannatettavia. MLL pitää lausunnolla olevaa ehdotusta huonona niin sosiaalisten ja terveydellisten haittojen lisääntymisen kuin sosiaali- ja terveystalouden ja julkisen

talouden lisääntyvän kuormituksen vuoksi. Perustelut MLL:n näkemykseen ovat luettavissa em. 29.8.2024 lausunnosta.

Esitysluonnoksessa pyritään nostamaan esille toimia, joilla vähennetään lakiehdotukseen liittyviä haitallisia terveysvaikutuksia. Luonnoksen mukaan hallitus aikoo toteuttaa sosiaali- ja terveyspalveluissa uudistuksia, joilla hyvinvointialueet pystyvät tehokkaammin varautumaan tulevaisuuden haasteisiin. Luonnoksessa todetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon, lasten ja nuorten palveluiden ja erityisesti päihde- ja mielenterveystyön uudistuksilla edistetään terveyttä ja turvataan lasten hyvinvointia ja yksilöllistä kehitystä tilanteessa, jossa samalla mahdollistetaan alkoholielinkeinon uudenlainen harjoittaminen alkoholilain tarkoitus ja tavoite turvaten. MLL toteaa, että viimeaikaiset lukuisat sosiaaliturvaan, sote-palveluihin ja sote-järjestöjen avustuksiin kohdistuneet leikkaukset ja säästöt estävät luonnoksessa kaavailtuja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiskeinoja ja tavoitteita.

MLL korostaa, että tärkeää ja tehokasta ennaltaehkäisevää työtä on, että lyhytnäköisillä ja pelkästään alkoholielinkeinoja ja kaupan alaa palvelevilla lakihankkeilla ei lisätä alkoholin kulutusta ja siitä seuraavia ongelmia. Lapsia ja nuoria tulee säästää alkoholin haitoilta vaikeuttamalla alkoholin saantia eikä helpottamalla sitä. MLL muistuttaa, että hyvinvointialueilla on jo nyt haasteita selvittää lakisääteisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä. Välillisinä vaikutuksina myös sosiaalihuollon kustannukset (kuten lastensuojelun kustannukset) voivat lisääntyä ja pidemmällä aikavälillä korostuu lisääntynyt mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarve. On vaikea ymmärtää, miten säästövaatimusten ja pienenevien resurssien myötä hyvinvointialueet hoitavat kaikki uudet ongelmat, joita käsillä olevasta lakiesityksestä suurella todennäköisyydellä seuraa.

MLL pitää erittäin ristiriitaisena sitä, että esitysluonnoksessa todetaan, että ehdotetussa muutoksessa on pyritty turvaamaan ikärajavaltvontaa mahdollisimman tehokkaasti, jotta lapsin ja nuoriin kohdistuvat alkoholinkäytöstä johtuvat haitat eivät tämän esityksen johdosta lisääntyisi mainittavasti. Silti valiokuntien lausuntojen perusteella uudessa hallituksen esityksessä poistettiin vaatimus vahvasta sähköisestä tunnistamisesta sekä ehdotus seuraamusmaksun ylärajan korottamisesta 20 000 euroon.

Eduskunnan talousvaliokunta totesi lausunnossaan (TaVL 28/2024 vp– HE 173/2024 vp), että alkoholijuomien toimitusmyynti edellyttää tehokasta ja toimivaa ikärajavaltvontaa. Talousvaliokunta kuitenkin päätyi esittämään sosiaali- ja terveysvaliokunnalle sääntelyn täsmentämistä siten, että vahvaa sähköistä tunnistautumista koskeva vaatimus verkko-oston yhteydessä ei ole välttämätön lain tavoitteiden saavuttamiseksi, vaan ikärajavaltvonnan tehokkuuden turvaamiseksi olisi riittävää, että ostaja vahvistaa ikänsä oston yhteydessä ja ikä tarkistetaan juomaa toimitettaessa. Valiokunta perusteli sitä mm. hallinnollisella taakalla ja kilpailullisilla perusteilla.

MLL pitää erikoisena, että hallituksen esitystä on muutettu pelkän talousvaliokunnan lausunnon perusteella ilman sosiaali- ja terveysvaliokunnan (mietintövaliokunta) näkemystä asiaan. Talousvaliokunta ei ole asiantuntijavalioikunta sosiaali- ja terveysasioissa. Käsillä olevan esitysluonnoksen ratkaisut olisivat tältä osin vaatineet tarkat perustelut ja laajan lapsivaikutusten arvioinnin, jotta voitaisiin tosiasiallisesti päättää, voidaanko ehdotuksesta vahvaan tunnistautumiseen luopua verkko-oston yhteydessä. MLL korostaa, että lapsen oikeus erityiseen suojeluun on asian kannalta painavampi peruste kuin hallinnollinen taakka alkoholin myyjille.

Vastaavasti talousvaliokunta arvioi kysymystä ehdotetusta 20 000 euron seuraamusmaksutasosta. Ehdotetun seuraamusmaksun ylärajan nostamista nykyisestä 1000 eurosta 20 000 euroon perusteltiin hallituksen esityksessä sillä, että joissain tapauksissa seuraamusmaksun pelotevaikute ei

ole riittävä alkoholilain säännösten asianmukaisen noudattamisen turvaamiseksi, ja säännösten rikkomisen voi olla toimijalle taloudellisesti kannattavampi vaihtoehto kuin toimintatapojen korjaaminen alkoholilain mukaisiksi. Talousvaliokunta päätyi lausunnossaan korostamaan omavalvontaa ja ohjausta ja ehdottamaan luopumista seuraamusmaksun nostosta. MLL pitää pelkän talousvaliokunnan lausunnon perusteella lakiesitykseen tehtyä muutosta huonona ratkaisuna ja esittää kunnollista lapsivaikutusten arviointia myös tältä osin. Tietoon perustuva päätöksenteko vaatii tarkempaa ja laajempaa selvitystä asiaan liittyen.

Esitysluonnoksen perusteella näyttää siltä, että kyseessä on puhdas arvovalinta siitä, mikä on yhteiskunnassa tärkeää ja mitä oikeuksia ja kenen hyvinvointia halutaan edistää. Esitysluonnoksen ehdotusten vaikutukset lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin ovat yksiselitteisesti ja yksinomaan negatiivisia. Näitä vaikutuksia ei oteta esitysluonnoksen ehdotuksissa huomioon, vaan pääasiallinen ja ensisijainen harkintaperuste on ollut reilun ja avoimen kilpailun edistäminen sekä kotimarkkinoiden kasvuedellytysten luominen. Esitysluonnoksessa tavoitteeksi mainitaan myös suomalaisten hyvinvoinnin lisääntyminen, mitä ei millään muotoa voi ymmärtää tai tulkita lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääntymiseksi.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on viimeisimmissä loppupäätelmissään 2.6.2023 Suomen valtiolle suositellut, että Suomi tehostaa pyrkimyksiään estää huumeiden, alkoholin ja tupakan käyttöä nuorten keskuudessa (CRC/C/FIN/CO/5–6, kohta 33 c)). Alkoholijuomien verkkokauppa ja kotiinkuljetus eivät edistä tätä komitean suositusta.

Lapsen oikeuksien komitea on myös yleiskommentissaan nro 15 (Lapsen oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta, kohta 65) todennut, että valtioiden tulisi suojella lapsia alkoholilta, kerätä lisää asianmukaista näyttöä ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tällaisten aineiden käytön vähentämiseksi lasten keskuudessa. Komitea suosittelee lasten terveydelle haitallisten aineiden mainostamisen ja myynnin sääntelyä ja tällaisten tuotteiden markkinoinnin sääntelyä paikoissa, joissa lapset kokoontuvat, ja lasten saatavilla olevissa tiedotusvälineissä ja julkaisuissa.

Helsingissä 18.6.2025

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Esa Iivonen, vaikuttamistyön johtaja

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija

Pollari Kirsi  
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry